

INSEKTER PÅ SALIX OCH POPULUS I TRÄDGÅRDAR OCH PARKER

Familjen videväxter (Salicaceae) omfattas av två släkten i Sverige: *Salix* och *Populus*. Släktet *Salix* kallas oftast för vide eller pil, medan arterna inom släktet *Populus* kallas poppel. I Sverige odlas ca 20 arter av *Salix* i parker och trädgårdar. Ett flertal av dessa har införts till Sverige från utlandet, t.ex. rödvide (*S. purpurea*). Många nya varianter har också skapats genom hybridisering mellan inhemska och introducerade arter. Några vanliga pilarter som hittas i parker och trädgårdar är grönpil (*S. x rubens*), vitpil (*S. alba*) och knäckepil (*S. fragilis*). Släktet *Populus* omfattar endast en inhemsk art, asp (*P. tremula*), men det finns ett tiotal arter som introducerats för odling i parker och trädgårdar. Några exempel är silverpoppel (*P. alba*), kinesisk poppel (*P. simonii*) och jättepoppel (*P. trichocarpa*). Flera hundra insektsarter hittas på *Salix* och *Populus*. Det är dock endast några få arter som ibland blir så pass vanliga att de kan orsaka skador i form av tillväxtstörningar och försämrad vitalitet hos växten. Ytterligare några arter orsakar skador som kan ha estetisk betydelse i parker och trädgårdar.

BLADBAGGAR

Bladbaggarna (fam. Chrysomelidae) är bland de viktigaste skadegörarna på *Salix*. I Sverige är det framförallt fyra arter som vissa år förekommer i riklig mängd: pilglansbagge (*Phratora vitellinae*), blå pilglansbagge (*P. vulgatissima*), hårig videbagge (*Galerucella lineola*) och sälglövbagge (*Lochmaea caprea*). På poppel är det framförallt aspglansbaggen (*Chrysomela populi*) som är vanligt förekommande.

Skadebild och biologi

Bladbaggarna lever av blad och kan under vissa år kaläta enstaka träd eller till och med hela bestånd. Kalättna träd får ofta betydande tillväxtstörningar men bladbaggarna dödar dock sällan träden. Ska-

Fullbildad blå pilglansbagge (*Phratora vulgatissima*). Naturlig storlek 5 mm.

Fullbildad sälglövbagge (*Lochmaea caprea*). Naturlig storlek 5–7 mm.

Larver och larvskador av blå pilglansbagge (*P. vulgatissima*) på korgvide.

dorna blir synliga under perioden juni-juli när baggarnas larver äter på bladen. De äter på bladens undersida och lämnar en tunn hinna av bladovansidans ytskikt. Angripna blad kan beskrivas som "skeletterade" då bladens nerver lämnas. Växter som blir kraftigt angripna kan få hela bladmassan skeletterad. Lövverket på kraftigt angripna plantor antar ofta ett brunt och visst utseende framåt sensommaren.

Man kan förvänta sig olika arter av bladbaggar beroende på vilken växtart som odlas. Pilglansbaggen, blå pilglansbagge och hårig pilglansbagge förekommer framförallt på olika *Salix* arter. Sälglövbaggen har ett brett spektrum av värdväxter och förekommer på viden, popplar, björk och al. Aspglansbaggen hittas på både *Salix* och *Populus*, men föredrar att äta blad av asp. En mer detaljerad beskrivning av bladbaggarnas biologi och skadebild kan hittas på bladbaggehemsidan (<http://www2.ekol.slu.se/bladbaggar/index.htm>)

Åtgärder

På enstaka småträd och buskar kan bladbaggarna skakas ner och samlas upp på duk (till exempel en fiberduk) som läggs ut på marken under växterna. Detta görs enklast på våren efter lövsprickningen när de fullvuxna baggarna har kommit fram efter övervintring. Bladbaggarna försvinner normalt av sig själva efter ett par år.

BLADSTEKLAR

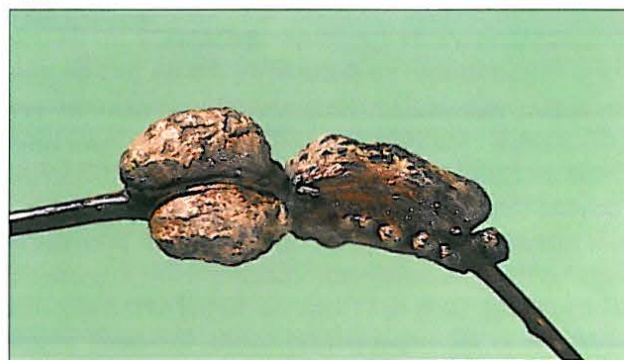
Hos bladsteklarna är det framförallt larverna som orsakar skador. Adulterna är relativt kortlivade och svåra att upptäcka. De kännetecknas av två par hinnartade vingar, stort huvud och bitande mundelar, samt att de saknar den smala midjan som karaktäriserar andra steklar (t.ex. myror och parasitsteklar). Larverna kan antingen vara frilevande eller bilda galler i vilka larverna lever och utvecklas.

Skadebild och biologi

Pilbladsteklarna (släktet *Nematus*) har frilevande larver som lever av att äta blad av *Salix* och *Populus*. Larverna är ca 15–25 mm långa, brun-gröngul, med svarta prickar i otydliga rader längs kroppen. Huvudet är mörkbrunt. Larverna äter på bladen från sidan där de sitter grensle över bladskivan. De sitter ofta i grupp på bladen och intar en S-formig försvarsställning med lyft bakkropp om de störs. Bladsteklarnas skador kan skiljas från skador orsakade av bladbaggar då steklarna oftast äter upp hela bladskivan (lämnar dock ibland större bladnerver) istället för att "skelettera" bladen. Bladsteklarnas skador kan ibland misstas för skador orsakade av fjärilslarver som äter på ett liknande sätt. Bladsteklarna skiljs dock lätt från fjärilslarver på att de har, förutom tre par bröstfötter, 6-8 par bukfötter (fjärilslarver har högst 5 par bukfötter, analfoten inräknad). Vid kraftiga angrepp kan träden kalätas på mycket kort tid, vilket påverkar tillväxten.

Bildrättigheter saknas

Larver av pilbladsteklar (*Nematus* spp.) äter ofta upp hela bladskivan.

Videgallbladstekeln (*Euura amerinae*) bildar knölformiga galler som gör att skotten kröks.

Videgallbladstekeln (*Euura amerinae*) angripen färsk skott av jolster. Larverna bildar knölformiga galler vilka leder till att skottet böjs och dör. Gallerna är först grönaktiga men blir senare bruna. Engall innehåller ofta flera larver som lever och utvecklas i gallen. Kraftigt angripna plantor får tillväxtstörningar.

Gallsteklar (*Pontania* spp.) bildar bönliknande galler på blad av *Salix* och *Populus*. Ofta hittar man flera galler på samma blad. Det är dock oklart om växtens vitalitet och tillväxt påverkas av dessa galler, även om de kan ha en estetisk betydelse för träd och buskar i parker och trädgårdar.

Åtgärder

Frilevande bladsteklar kan vid kraftiga angrepp behandlas med någon godkänd pyretroid. Vid bekämpning av angrepp på enstaka träd eller buskar är det dock lämpligast att plocka bort larverna för hand. Grenar med många galler kan beskäras och enstaka blad plockas bort för hand.

GALLMYGGOR

Gallmyggorna är en artrik grupp av insekter. De är ofta värdspecifika och angriper endast någon eller några få växtarter. Myggorna är mycket små och kortlivade. Precis som för bladsteklarna är det larverna som orsakar skador. Larverna är bara några få millimeter långa, vita till gulröda, spolförmiga och saknar ben. Larverna är svåra att se då de lever och utvecklas inuti blad och knoppar där de orsakar galler och deformationer.

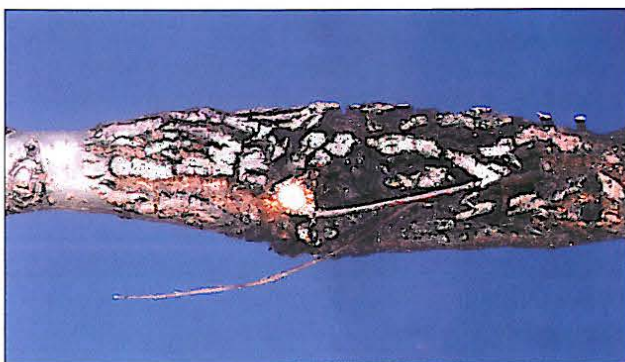
Skadebild och biologi

Pilvedgallmygga (*Rabdophaga saliciperda*) angriper äldre skott av *Salix*. Myggorna lägger ägg på barken och larverna borrar sig in till veden där de bildar en gall. Vid kraftiga angrepp kan barken bli förtjockad, sprucken och lossna från skottet. Ibland kan skottet vissna och dö ovanför angreppet.

Videgrengallmygga (*Rabdophaga salicis*) angriper unga skott av framförallt rödvide. Myggorna lägger ägg på skotten och larverna borrar sig in i skottet. Där orsakar de en avlång, ojämn och knölförmig gall som ofta är rödaktig. Angreppet leder ofta till att skottet dör ovanför angreppsstället.

Åtgärder

Angripna skott kan klippas eller skärs bort.

Pilvedgallmygga (*Rabdophaga saliciperda*) bildar galler i äldre skott av *Salix*.

Videgrengallmygga (*Rabdophaga salicis*) orsakar rödaktiga galler på yngre skott av rödvide.

FJÄRILAR

Här behandlas två fjärilsarter där larverna hos den ena arten lever under barken och inne i veden på både *Salix* och *Populus*, samt en art som gör minor på aspblad. Det finns även ett antal frilevande fjärilsarter som lever av att äta på blad och skott men som inte direkt klassas som skadegörare eftersom de sällan orsakar några betydande skador.

Skadebilder och biologi

Allmän träfjäril, träd-ödare (*Cossus cossus*) angriper de flesta lövträd och kan hittas på både viden och poppel. Den är dessutom en viktig skadegörare på olika fruktträd. Fjärilen attraheras av dofter från

Bildrättigheter saknas

Aspsaftmalen (*Phyllocnistis labyrinthella*) orsakar minor i bladen på asp, vilka kan se silverskimrande ut på håll vid kraftiga angrepp.

sav på skadade träd. Honorna lägger ägg i grupp i närheten av skadorna. När larverna kläcks kryper de in under barken på trädet. Larverna lever 2-4 år inuti träden där de äter sig in i veden. Kraftigt angripna träd med många grova larvgångar i veden riskerar att dö eller att knäckas. När larverna är färdigutvecklade förpuppar de sig i murken ved. Larverna blir ofta mycket stora, upp till 8-10 cm långa och har en skarp, köttaktigt, röd färg med svart huvud. För mer detaljerad beskrivning av träd-ödarens biologi och dess skadebild, se faktablad 192 T.

Aspsaftmalen (*Phyllocnistis labyrinthella*) angriper asp där den skapar slingrande, silverfärgade, gångar (s.k. minor) inne i bladen. Kraftigt angripna aspar kan se silverskimrande ut på håll. Fjärilen är liten, endast några få millimeter lång, och kan vara svår att upptäcka. Larverna lever och utvecklas under kutikulan på bladens ovansida. Det är osäkert om aspsaftmalens angrepp har någon direkt negativ effekt på trädets vitalitet, även om angreppen i sig kan vara spektakulära.

Åtgärder

Se faktablad 192 T för hur man undviker och behandlar angrepp av träd-ödaren.

BLADLÖSS

Många bladlöss är frilevande och suger växtsaft, medan några arter är gallbildare. Det finns ett antal frilevande arter av bladlöss som lever av *Salix* och *Poppel*. Somliga arter blir ibland mycket vanliga och sitter i grupp eller stora kolonier på stammar, grenar och blad. De kan ha en mycket hög förökningstakt och förökningen sker ibland utan föregående parning. Det är dock osäkert om bladlössens angrepp har någon större inverkan på tillväxten och vitaliteten hos större träd, medan mindre plantor kan försvagas och dö. Gallbildande arter kan förorsaka estetiska skador av betydelse för träd i parker och trädgårdar.

Skadebilder och biologi

Pungbladlöss bildar galler på framförallt asp och poppel. Sallatsrotlusen (*Pemphigus bursarius*) or-

sakar pungliknande, gul- eller rödfärgade, galler på blad av poppel. Arten värdväxlar med sallat, se faktablad 83T. Spiralgallusen (*Pemphigus spyrothecae*) orsakar spiralformade galler på bladskaften hos svartpoppel, vilket kan leda till ett för tidigt bladfall. En annan art (*Pachypappa populi*) orsakar missfärgningar på blad av asp, som vid kraftiga angrepp kan leda till att träden antar höstfärg redan under sommaren. Gallerna som bildas av *P. populi* gör så att aspladen böjer sig nedåt längs mittnerven. Angripna blad kan liknas vid en öppen, nedåt böjd strut.

Åtgärder

Angrepp från gallbildande insekter som lever skyddade inuti växten bör inte behandlas med kemiska bekämpningsmedel. Om möjligt kan man plocka bort angripna blad.

SKÖDLÖSS

Sköldlöss suger på blad och skaft och utsöndrar så kallad honungsdagg, precis som bladlöss. Vissa arter av sköldlöss bildar en hård sköld som skyddar insekten och deras ägg. Några arter angriper blad medan andra sitter på grenar, stammar och frukter.

Skadebild och biologi

Pilsköldlusen (*Chionaspis salicis*) angriper arter av både *Salix* och *Populus*, men även rönn, oxel, blåbär- och lingonris. Kraftigt angripna plantor får försämrade tillväxt och kan vid långvariga angrepp dö. Pilsköldlusen hittas på grenar och stammar som kan lysa vita av deras sköldar. Honornas sköldar är päronformade, ca 2 mm långa, och vitgrå till färgen. Hanarnas sköldar är något mindre, ca 1 mm, och aningen smalare och vitare jämfört med honornas. Honorna dör oftast efter att ha lagt ägg under skölden. Där ligger äggen skyddade under vintern tills de kläcks på våren. Ett separat faktablad om sköldlöss (98 T) beskriver deras biologi och skadebild mer i detalj.

Åtgärder

Se faktablad 98 T.

NYTTOINSEKTER

Många av de insekter som hittas på videväxter är nyttodjur som angriper och äter upp skadeinsekter.

Angrepp av spiralgallusen (*Pemphigus spyrothecae*) gör så att bladskaften blir spiralformade.

Därför ska man vara försiktig med att använda kemiska bekämpningsmedel eftersom detta kan påverka nyttoinsekterna negativt. På *Salix* hittar man ibland en rik förekomst av skinnbaggar som angriper bladbaggar och andra skadedjur. De äter ägg och larver. Med sina stickande och sugande mundelar kan de även komma åt olika typer av gallbildande insekter. Tre arter skinnbaggar som är vanliga på *Salix* är: ängsstinkfly (*Orthotylus marginalis*), allmän näbbskinnbagge (*Anthocoris nemorum*) och *Closterotomus fulvumaculatus*. Andra viktiga nyttoinsekter inkluderar olika arter av nyckelpigor, myror, samt larver av nätvingar (så kallade bladluslejon) och blomflugor som lever av att äta andra insekter.

Litteratur

- Chiney, M. 1993. *Insekter i Europa*. Bonniers, Stockholm.
 Coulianos, C-C. & Holmåsen, I. 1991. *Galler*. En fälthandbok om gallbildningar på vilda och odlade växter. Interpublishing AB, Stockholm.
 Pettersson, M-L. & Åkesson, I. 2003. *Växtskydd i trädgård*. Natur & Kultur/LT, Stockholm.

Text: Peter Dalin

SLU, inst. för ekologi

Box 7044, 750 07 Uppsala

Tel: 018-67 10 00

e-post: Peter.Dalin@ekol.slu.se

Foto: Karl-Fredrik Berggren, Karin Eklund, Kajsa Göransson och Tomas Lagerström.

Mars 2009 rev.

Faktablad kan beställas som årsabonnemang, komplett serie eller enstaka exemplar.

Eftertryck av denna publikation är förbjudet enligt lag. Den som vill mångfaldiga något av innehållet måste först få tillstånd från SLU. Tel: 018-67 23 47

© Sveriges lantbruksuniversitet ISSN 0281-8566

Ansvarig utgivare och redaktör:

Maj-Lis Pettersson

E-post:

Maj-Lis.Pettersson@ekol.slu.se

Hemsida:

<http://www.slu.se/vaxtskyddtradgard>

Distribution:

SLU Publikationstjänst

Box 7075, 750 07 Uppsala

Tel: 018-67 11 00

E-post: publikationstjanst@slu.se